

**BYUDJET TASHKILOTLARIDA ASOSIY VOSITALARNI HISOBGA
OLISH VA ULARNING SAMARALI BOSHQARUVIDA
KUZATILAYOTGAN MUAMMO VA CHEKLOVLAR**

Eshqorayev Javohir

*Termiz Davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti, Iqtisodiyot,
o'rmonchilik va veterinariya fakulteti Buxgalteriya hisobi va audit yo'nalishi
talabasi*

eshqorayevjavohir@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqolada budget tashkilotlarida asosiy vositalar hisobini yuritish jarayonining mavjud holati, unda uchraydigan tashkiliy va uslubiy muammolar hamda ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilingan. Tadqiqotda resurslardan oqilona foydalanish, asosiy vositalarning to'g'ri baholanishi, amortizatsiya siyosatini takomillashtirish va xalqaro standartlarga moslashtirishning ahamiyati yoritiladi. Natijada asosiy vositalarni boshqarish samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy- amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar

Budget tashkiloti, asosiy vositalar, buxgalteriya hisobi, aktivlarni baholash, amortizatsiya, samaradorlik, davlat byudjeti, moliyaviy nazorat, raqamlashtirish, audit.

Budget tashkilotlarida zamonaviy iqtisodiy boshqaruv talablarining to'liq amalga oshirilishi tejamkorlik, samaradorlik va shaffoflik ko'rsatkichlarini ta'minlash bilan chambarchas bog'liq. Bunda, eng avvalo, buxgalteriya hisobi va tahliliy jarayonlarni takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Budget tashkiloti deb, davlat byudjeti mablag'lari hisobidan moliyalashtiriladigan va o'z faoliyatini bevosita davlat tomonidan belgilangan vazifalar asosida amalga oshiradigan vazirlik, idora yoki muassasalarga aytiladi.

2022–2026-yillarga mo'ljallangan **Yangi O'zbekiston Taraqqiyot Strategiyasida** davlat byudjeti xarajatlarining samaradorligini oshirish, ijtimoiy tashabbuslarni moliyalashtirish va resurslardan oqilona foydalanish ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan. Jumladan, "Fuqarolar byudjeti" mexanizmini kuchaytirish va byudjet taqchilligini nazorat ostida ushlab turish vazifalari ham budget tashkilotlarida asosiy vositalar hisobi va ularni boshqarish jarayonini yanada takomillashtirishni talab etadi. Ilmiy manbalarning tahliliga ko'ra, asosiy vositalar hisobini yuritish masalasi nafaqat iqtisodiy nazariyada, balki amaliyotda ham dolzarb bo'lib, R. Raxmonov, S. Vohidov, M. Umarova, B. Hasanov va boshqa olimlar ushbu borada samarali ilmiy

yondashuvlarni ilgari surganlar. Shu bilan birga, asosiy vositalarning moliyaviy nazoratini xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirish, ularning baholash mexanizmlarini takomillashtirish va monitoring tizimini kuchaytirish masalalari hali ham qo'shimcha tadqiqot va takomillashtirishni talab etadi.

Amaliyot ko'rsatadiki, asosiy vositalarni hisobga olish jarayonida bir qator qiyinchiliklar mavjud. Bular, xususan:

- vositalarni guruhlariga to'g'ri ajratishdagi noaniqliklar;
- eskirgan va foydalanish muddati o'tgan aktivlarni o'z vaqtida hisobdan chiqarishning sustligi;
- amortizatsiya siyosatini noto'g'ri qo'llash;
- axborot tizimlarining yetarli darajada integratsiyalanmaganligi;
- nazorat va audit jarayonlarining yetarli darajada tizimlashtirilmaganligi.

Ushbu muammolarni chuqur tahlil qilish natijasida ular shartli ravishda **ikki toifaga** ajratiladi:

1. **Tashkiliy-texnik muammolar** — resurslarni boshqarishdagi noaniqlik, texnologik vositalar eskirishi, axborot tizimlari yetishmasligi;
2. **Uslubiy muammolar** — normativ-huquqiy hujjatlarning takomillashmaganligi, amortizatsiya va baholash usullarini to'g'ri tanlamaslik va boshqalar.

Shu bois, budjet tashkilotlarida asosiy vositalarni samarali boshqarish uchun **raqamlashtirilgan hisob tizimlarini joriy etish, baholash metodologiyasini qayta ko'rib chiqish, audit jarayonlarini kuchaytirish va kadrlar malakasini oshirish** zarurdir.

Adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasining "Budjet tizimi to'g'risida"gi Qonuni, 3-modda.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-son Farmoniga 1-ilova. www.lex.uz.